

resno voljo vvesti slovensko uradovanje, ne bi bila imela odpraviti tega zavoda, temveč bila bi ga morala le razširiti v popolno gimnazijo. Res bi bili gorenjski kmetijski sinovi zastavili marsikateremu nemškemu grofu ali baronu prostor, ki se je vsel sedaj v kakem našem uradu, ali to bi bilo v interesu stvari, v interesu izvršitve ustave. Vladi mora biti v prvi vrsti na tem ležeče, da se ustava izvršuje, ne pa na tem, da se preskrbe nemški plemiči. Mi nismo tako nestrpljivi, da bi trdili, da se ne sme noben Nemec nastaviti v naši domovini, ali to pa smemo zahtevati, da vsakdo, ki išče službo na Slovenskem, dokaže znanje slovenščine s takimi spričevali, da o njegovi jezikovni sposobnosti ni nobene dvojbe, naj bode že potem navadni plebejec, baron, grof ali pa celo knez. Od te svoje zahteve ne smemo odstopiti ne za las. Utemeljeno je to v naši ustavi, na katero je prisegel tudi Taaffe in vsi drugi ministri.

Ko se je vvel dualizem, je vlada na Ogrskem odločila uradnikom čas, do katerega se imajo naučiti madjarščine, in skoro nobenega uradnika ni bilo, da bi se je ne bil naučil. Ravno tako bi tudi vlada pri nas na Slovenskem uradnike bila lahko prisilila, da se nauče slovenščine. Če že ni hotela dati podobnega ukaza, kakor ga je madjarska, naj bi vsaj se ravnala po vzgledu vojaških oblastev, ki zahtevajo od vsakega častnika, da se v treh letih nauči jezika polka, pri katerim služi, če ne ga izključijo od avanzovanja. Ko bi bila vlada kaj tacega zagrozila uradnikom na Slovenskem, bi gotovo danes že bilo malo uradnikov pri nas, ki bi gladko ne govorili slovenščine. Vsak tudi najbolj zagrizen pristaš nemške stranke bi bil naučil se našega jezika. To bi pa bilo imelo še celo drugo posledico. Uradniki, ki bi slovenščine bili vešči, bi ne bili več Slovencem tako nasprotni, ne služili bi več nemški liberalni stranki za agitatorje. Saj jih je le malo mej njimi, ki bi iz čiste ljubezni do nemštva ali pa iz prepričanja, da je nemško gospodstvo zares v prid naši državi, nam nasprotavali, temveč največ le zaradi tega, ker mislijo, da z agitacijami za nemštvo se celo prikupijo svojim načelnikom, ali pa nasprotujejo razvoju slovenstva, da bi se jim ne bilo treba učiti slovenščine.

Pri oddajanju adjutov konceptnim praktikantom pri političnih uradih se tudi ne ozira na slovenske prosilce. Če je treba slovenskih uradnikov, bi se na slovenščine zmožne prosilce moralo posebno ozirati, da jih pridrže v politični službi in ne odženo. Povsod bi morali oni imeti prednost, ki znajo več v Avstriji navadnih jezikov, kajti le tako je mogoče, da član XIX. kedaj postane kri in meso. Ker je vlada imela dovolj časa, da bi preskrbela slovenskih uradnikov, pa ni skoro ničesar storila v tem oziru, morajo naši narodni zastopniki z vso odločnostjo zahtevati slovensko uradovanje. Če vlada še pride s takimi izgovori, naj se jej naravnost pove, če slovenskih uradnikov ni, jih ni le zaradi tega, ker jej je manjkalo dobre volje zanje poskrbeti. Krivda za to tudi ne zadeva le deželnih vlad, temveč pred vsem osrednjo vlado na

Dunaji. Namestnika v Gradcu in Trstu, deželni predsedistvi v Celovcu in Ljubljani delajo itak le po željah in navodilih dunajske vlade. Mi sicer ne pripadamo k skrajni stranki, ali če pa po dvanajstletnim vladanju se Taaffe izgovarja, da nima slovenskih uradnikov in če vidimo, da jih le zato nima, ker jih imeti neče, pa tudi nam mora zavreti kri. Mi smo vedno zagovarjali Taaffejevo vlado, ali če tako dalje pojde, bi tudi mi utegnili se vprašati, je li sploh umestno, da še to vlado podpiramo, ko bi morda Chlumecky nazadnje tudi toliko, če ne še več dovolil, nego Taaffe, kadar bi nas potreboval.

Politični pregled.

Državni zbor. V seji dne 13. t. m. nadaljevala se je razprava o trgovinskih pogodbah. Najprvo vložile so se od strani slovenskih poslancev tri peticije proti pogodbi z Italijo, na to pa je govoril proti trgovinskim pogodbam posl. Dipauli, ki se posebno protivi trgovinski pogodbi z Italijo ter pravi, da bo ista naše vinorejce onesrečila. Tudi poslanec Gasser je proti pogodbi z Italijo, mladočeški poslanec Adamek pa je proti vsem pogodbam ter poudarja, da bo Avstrija, ako se pogodba z Nemčijo sklene, postala od iste tudi trgovinsko odvisna. Posl. Gomperz je za pogodbe in pravi, da so v splošnem ugodne za državo. Poslanec grof Terlag je mnenja Dipaulijevega, posl. grof Coronini pa v nasprotju s poslanci jugoavstrijskih kronovin edini prav toplo zagovarja trgovinsko pogodbo glede vinske carine z Italijo ter celo pravi, da bo imela ta ugodne posledice za goriško vinorejo.

V seji dne 14. t. m. vložili so jugoslovanski poslanci zopet več peticij Primorcev in Dalmatincev proti pogodbi z Italijo, na to pa je naš posl. Robič govoril proti pogodbam v smislu Klaičevih in Dipaulijevih razmotravanj ter se je izjavil, da ni zadovoljen s Šukljejevimi tolažili glede vinske carine z Italijo in je odločno proti mnenju grofa Coroninija. Poslanec Stalitz je za pogodbe, ker bodo Trstu morda koristile. Poljedelski minister Falkenhayn pa prime grofa Coroninija, ker se je ta izrazil, da je nepatrijotično delovati proti pogodbi z Italijo in pravi, da se njemu ta pogodba sicer ne zdi škodljiva, vendar pa je preverjen, da vsak, kdor dela zoper njo, dela to le iz prepričanja; tudi napade na vlado, s katerimi je Coronini vlado sumničil, da premalo stori za vinorejo, minister odločno zavrača. Protisemit posl. Gessmann je proti pogodbam, poslanec Neuber pa govori za nje. Mladočeški poslanec Vašaty razmotra trgovinske pogodbe s političkega stališča in bije kakor po navadi po trocarski zvezi.

V seji dne 15. t. m. izročé najprvo poslanci Spinčić, Laginja in Perić zopet več peticij proti pogodbi z Italijo potem pa je govoril Poljak Kozłowski za pogodbe in pobijal posebno izjave poslanca Vašatyja in Kramařa. Poslanec princ Liechtenstein razmotra trgovinske pogodbe s splošnega stališča in se izreče v imenu svojih sodrugov proti njim. Posl. Fournier zavrača Liechtensteina in Mladočehe ter se izreče za pogodbe. Dalmatinski poslanec Bulat pravi, da bo trgovinska pogodba z Italijo tudi za naše parobrodstvo in ribarstvo škodljiva in razmotra tudi nevarnost, ki preti naši vinoreji zaradi vinske carine z Italijo. Posl. Rosenstock je za pogodbe; tirolski posl. baron Malfatti pravi, da bo pogodba z Italijo v pogubo tirolski vinoreji in sviloreji in zavrača grofa Frana Coroninija. Bareuther zagovarja posebno pogodbo z Nemčijo, mladočeški poslanec Krumbholz pa se v svojem češkem govoru izjavlja proti pogodbam in vidi v novih pogodbah gospodarski poraz države.

V seji dne 16. t. m. je prvi govoril poljski poslanec Szepeanowski za pogodbe in poudarjal njih dober vpliv na

industrijo in kmetijstvo. Nato govoril je trgovinski minister Baequehem zagovarjajoč trgovinske pogodbe, razmotraval vse protigovore poslancev, pojasnjeval avstrijsko stališče glede vinske carine z Italijo rekoč, da se ni bati italijanskih vin, ker ta niso tako cena, kakor se je govorilo. Dalje zavrača princa Liechtensteina in pravi, da so trgovinske pogodbe ravno za dunajske obrtnike jako ugodne in slednjič poudarja, da so trgovinske pogodbe političnega pomena in da se bo ž njimi zjamčil mir. Za ministrom govoril je isterski poslan. dr. Laginja, ki je rekel, da je iz političnih in narodno-gospodarskih ozirov proti pogodbam. Posebno protivi se pogodbi z Italijo. Tudi zavrača Šukljeja, kako se je upal v imenu Slovencev govoriti, ko vender ve, da ni v to od vseh zastopnikov slovenskih dobil pooblastila. Posl. Exner je za pogodbe in zavrača princa Liechtensteina, mladočeški poslanec pa govori odločno proti pogodbam in se boji, da ne bi bile trgovske pogodbe za Avstrijo narodno-gospodarski pogin.

Trgovinske pogodbe je rešil državni zbor. Pogodbe z Nemčijo, Švico in Belgijo so bile vsprejete z 254 glasovi proti 42. Glede italijanske pogodbe se je zavrzel predlog manjšine, da se pogodba vrne vladi, da se z nova pogaja z italijansko vlado, s 211 proti 88 glasovom in potem se je tudi ta pogodba potrdila z veliko večino. Za predlog manjšine glasovali so slovenski poslanci: dr. Feijančič, Pfeifer, Povše, Gregorič, Alfred Coronini, Nabergoj, Gregorec, Robič in Vošnjak. Proti vsem pogodbam glasovali so Mladočehi in protisemliti.

Davčne reforme. Davčni odsek se je izrkel za Plenerjev predlog, da se odpišejo izredne priklade na dobitkarino najnižje obdačenim obrtnikom. Finančni minister je obljubil, da bodo načrti o reformi davkov do konca drugega meseca izdelani. Želeti bi bilo, da bi se kmalu tudi parlamentarno rešili, da se davki ne bi preenostranski zniževali in zvrčali na druge, ki bi jih ravno tako težko plačevali. Vsekako je treba davke tako prestrojiti, da bodo bogatini več plačevali, da se mali kmetje in obrtniki razbremene. V jeseni pride baje v državnem zboru tudi borzni davek na vrsto. Da bi le pač res bilo!

Deželni zbori sklčijo se v začetku marca, kakor so se dogovorili vlada in načelniki državnozborskih klubov. Nekateri deželni zbori bodo zborovali tudi še po Veliki noči. V tirolskem deželnem zboru bode baje se razpravljajal mej drugim zakon ob ustanovi nerazdeljivih kmetijskih domov. Dotični zakon bode pa baje veljal le za nemške kraje dežele. Potrebno bi bilo, da bi se taki zakoni sklenili tudi v drugih deželah.

Mladočehi. V klubu je vedno večja razprtija. Skoro polovica klubovih članov se je odločno izjavila proti politiki dr. Gregra in Vašaty-ja. Poslanec Nemec je celo odložil svoj mandat. Bil je prišel v veliko zadrego. Praška trgovska zbornica ga je silila, da glasuje za trgovinske pogodbe, klub se je pa izrkel proti trgovskim pogodbam. Da si pomaga iz zadrege, se je odpovedal poslanstvu. Mladočeški listi sedaj ne morejo več prikrivati neuspehov mladočeške politike. Da pa jim ni treba priznati, da je napačna pot, po ka eri hodijo Mladočehi, zavračajo krivdo na moravske in šleške poslance, ki nečejo hoditi ž njimi. S tem seveda morejo slepiti le nerazsodne svoje čitatelje. Kdor količkaj bolj pomisli, bode spoznal, da bi Mladočehom ne bilo s kakimi trinajstimi moravskimi in šleškimi glasovi dosti pomagano. Mladočehi so s svojo politiko odbacnili od sebe nemške konservativce in Poljake, brez katerih gotovo Čehi ničesa ne dosežejo. Zatorej je jasno, da so neuspehov krivi le Mladočehi sami.

Novi minister. Levičarji neso posebno zadovoljni, če tudi je imenovan jeden njih pristašev ministrom. Nadejali so se, da pride v ministerstvo kak njih vodja, morda Plener, ki postane kmalu duša vsega ministerstva. Grof Kuenburg pa ni mož, ki bi mogel posebno vplivati na druge. Ostal je v zvezi

z levičarji, ali baš to bode za levico imelo še slabe posledice. Ministra Falkenhayn in Schönborn sta spoznala, da bi ne bilo pametno, ko bi le nekateri ministri bili v zvezi s svojimi političnimi somišljeniki, drugi pa ne, in sta sklenila, da bodeta zahajala v Hohenwartov klub. Tako je vlada stopila v tesnejšo zvezo s tem klubom. Levičarje to silno jezi. Njih glavno glasililo se neznansko hujuje. Seveda stvar je tudi britka. Vsa levica je pričakovala, da odstopijo kmalu Falkenhayn, Schönborn in Pražak, ali sedaj se pa kaže, da ti ministri ostanejo na svojih mestih in še vstopijo v tesno zvezo s svojimi konservativnimi somišljeniki. Tako je levica še daleč od svojega smotra.

Ogersko. Bližajo se volitve za državni zbor. Volilno gibanje je že jako živahno. Slované in Rumune skušajo stranke s tem zase pridobiti, da jim obetajo narodno enakopravnost. S tem seveda slepé le ob volitvah, v zbornici se noben Madjar za Slované zmenil ne bo. Vsekako pa že to kaže, da so Slovani in Rumuni še vedno faktor, s katerim morajo Madjari računati. Daleč so še torej od popolnega uničenja nemadjarških narodnosti. Obžalovati pa moramo, da se Rumuni, Slovaki in Rusini volitev ne udeleže. Nekaj svojih pristašev bi le spravili v zbor, ko bi hudo agitovali. V državnem zboru bi res nečesa ne dosegli, ali svet bi iz njih govorov vsaj zvedel, da nemadjarške narodnosti neso zadovoljne s sedanjimi razmerami. To bi gotovo nekoliko škodovalo ugledu Madjarov. Sedaj seveda svet misli, da je na Ogerskem vse v najlepšem redu. Kakor je že stara navada na Ogerskem, tako se tudi letos pobijajo pri volilnih shodih. Dosedaj so štiri ubili, več jih pa lahko in težko ranili. To menda tudi zahteva madjarska kultura.

Italija. — Trgovinske pogodbe imajo tudi v italijanski zbornici dosti nasprotnikov. Posebno pa je poslancu Pantanu zoperna pogodba z Avstrijo. Najbolj škodljive zde se mu določbe glede carine od prediva in konoplje. Viditi je torej iz teh nasprodstev, da se naša vlada ni kar tebi nič meni nič na korist drugim vladam udala glede trgovinskih pogodb, kajti sicer bi ne bilo niti v Nemčiji niti v Italiji ugovorov proti njim.

Srbija in Bolgarija. — V Srbiji živečim Bolgarom prišli so na sled, da snujejo zaroto proti Bolgariji in da nameravajo atentat na kneza Ferdinanda in ministerskega predsednika Stambulova. Nemški, avstrijski in italijanski zastopniki storili so pri srbski vladi zaradi tega že potrebne korake in so zahtevali od srbske vlade, da stvar preišče in skrbi za mir. Korak omenjenih vevlasti ne bo brez uspeha, kajti Srbija bo sedaj strožje pazila na bolgarske emigrante, posebno ker ji ni nič na tem, da se bolgarska vlada spremeni in se tudi boji odločnega postopanja omenjenih vevlastij.

Nemčija. — Nemški državni zbor je pretečeni teden sklenil po dolgi debati, da se državno-zborskim poslancem dovolijo dijete. Posebnega pomena je ta sklep za nižje stanove, katerim se bode znanprej tudi izplačalo poganjati se za državno-zborske mandate. — Deželni zbor pruski pričel je svoje delovanje pretečeni teden. Mesto cesarja otvoril ga je grof Caprivi in je bral prestolni govor, iz katerega je posneti, da so državne finance manj ugodne nego l. 1890/91. Mej drugimi vladnimi predlogami predložil se je zboru načrt zakona za versko šolo, kateri bo najbrže tudi vsprejet.

Mej Francijo in Bolgarijo je prepir zaradi iztiranja francoskega dopisnika Chadourna iz Bolgarije po poročilih nekaterih listov poravnani. Turčija, ki je pri tej stvari posredovala je bolgarski vladi v tej zadevi izrekla grajo, ker je brez vednosti francoskega zastopnika iztirala Chadourna in Stambulov se je v imenu bolgarske vlade izrazil, da mu je žal na tem formalnem pregrešku, francoska vlada pa ne zahteva dovoljenja, da bi se Chadourne smel nazaj v Bolgarijo vrniti. Odjenjali ste torej obe vladi s svojimi zahtevami in so poravnali z lepa.

Anglija. — Na Angleškem umrl je te dni princ Albert Viktor, vojvoda Clarence, sin princa Waleskega, v 29 letu svoje starosti in sicer vsled influence na pljučnici. Nadobudni princ odmenjen je bil za prestolonaslednika in se je še-le pred par meseci zaročil z princezino Mary de Teck. Naslednik mu bo njegov mlajši brat Jurij, od katerega se pa ne obeta toliko, kajti ta je bolj lahkoživen in manj popularen nego umrli mu brat. — Umrl je vsled influence tudi kardinal Henry Eduard Manning, primas katoliške cerkve na Angleškem, v 84 letu svoje starosti. Pokojnik je kot duhovnik anglikanske državne cerkve še-le leta 1850 prestopil v katoliško cerkev, se je posebno zanimal za revnejšo prebivalstvo in je bil velik prijatelj delavcev.

Perzija. — V Perziji nastala je ustaja. S prva bilo je prebivalstvo le proti Angležem zaradi tobačnega monopola, sedaj je pa vstaja že splošna in preganjajo se že vsi kristjani. Po Teheranu žuga se z oklici, da bo vsakdo umorjen, kdor bo le v kaki kupčiji z Angleži. Vstaja ima namen vreči velikega vezirja. Vlada je preslaba ustaviti se vstašem in narediti mir.

Francija. — Floquet voljen je bil zopet predsednikom francoske zbornice, ni pa dobil take večine kakor poprej kedaj. — Papež odposlal je pariškemu kardinalu in nadškofu pismo, v katerem navaja dolžnosti, katere imajo francoski katoliki spolnovati pri sedanjih francoskih razmerah. Papež svari vse katolike, da se zdrže vsakega političnega boja, kateri bi imel kako vznemirjenje povzročiti in zahteva od njih, da varujejo verske pravice in koristi ustavnim potom.

Obrtnija.

Dragoceni lesovi.

(Dalje.)

Francoski les, gvajakov les, boko-les raste v osrednji Ameriki. Barve je zelenkastorujave ali črnorujave s podolžnimi rumenimi ali pa črnimi progami. Belina je rumenkasta. Gvajakov les je jako težek, smolnat, silno gost in trd, kakor kovina, krhek je tako, da ga je res težko obdelovati. Klati se ne da, kakor sploh večina trdih lesov. Rabi za stvari, ki zahtevajo veliko trpežnost, na pr. za kroglice na kegliščih, za valje, za škripce, za kladiva itd. Mizarji ga za svoje izdelke le tedaj čislajo, ako ima veliko rumenih marog v sebi. — Botaniško ime drevesoma, od katerih izvira gvajakov les, je *Guajacum officinale* in *G. arabicum*.

Rožni les se zovejo krasni lesovi, ki rasto v raznih delih zemlje. Jedna vrsta prihaja iz Vzhodnje Indije ter je baje les nekega slaka z imenom *Rhodariza scoparia*. Rožni les je trd, gost in težak, rumenkaste barve s krasnimi, kakor roža rudečimi ali pa vsaj rujavo-rudečimi marogami. Diši tudi po rožah. Druge vrste pridejo k nam z Antilskih otokov, a nemajo vonja po rožah, če tudi so vnanje čisto jednaki s prvimi. Iz Afrike prodajajo tretjo vrsto rožnega lesa, ki se tudi glede vonja ne more meriti z lesom iz Vzhodnje Indije. Rožni les rabijo za male mizarske izdelke, za vložene okraske (*Einlegearbeiten*, *Intarsien*), za strgarske malenkosti, za loke pri goslih itd.

Kraljevi les je doma v Južni Ameriki in se odlikuje s posebno krasoto. Barve je temno-vijoličaste in

temno-rujave s svetlimi ali rudečkastimi podolžnimi progami; jako je gost in trd, težak in trpežen. Mizarji in strugarji ga zelo čislajo. Drevo, od katerega izvira, je nam še neznano. Nekaterniki pravijo, da je *Ebenum creticum*.

Santelov les ima svoje domovje v Vzhodnji Indiji. Rudeče vrste prihajajo od santelovega drevesa (*Pterocarpus santalinus*), rumene pa od *Santalum album*. Santelov les je z večine temno-rudeč, trd in težak, a jako luknjičav. Rumene vrste imajo poseben aromatičen dub. S pomočjo etra izpirajo iz tega lesa neko barvilo, *santalin* imenovan, ki je rudeče kot kri, kakor opeka, temno-rujavo, temno-vijoličasto, okrasto-rumeno, vinsko-rumeno — če mu pridevamo potrebnih primešnin. To barvilo rabi barvarjem in tudi pri izdelovanju lakov.

Svilni les, atlasni les dobivamo od dveh dreves, rastočih na Gujani in na Antilih (*Ferolia guyanensis* in *F. variegata*). Barve je svetlo-rumene, gost, trd in jako fin. Letnice ima zelo ozke, zrcala prav mala. Ko je oglajen, se sveti kakor svila ali kakor atlas — od tod ime. Mizarji ga čislajo za lepe izdelke.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Gumiranje etiket za steklenice. Papirnate etikete moremo sami gumirati z nastopnim izvrstnim lepilom: 5 delov dobrega lima se v 18—20 delih vode namaka eden dan, potem se lim skuha in vanj pridene 9 delov belega kandisa in 3 dele arabske gume. To zmes namažemo gorko na papir. Drži se dolgo ter se ne lomi in ne grbanči; posušene, druga na drugo položene etikete se ne sprijemljejo. Na steklu se izvrstno drže. Za etikete, namenjene steklenicam za soda-vodo, je pa najboljši lepilo od rženove moke in lima, kateremu pridenemo po kuhanji na eden kilogram 10 gramov lanenega firneža in 10 gramov terpentina. To lepilo drži neomejeni čas tudi v mokrih kletih.

Trpežnost impregniranega lesa. Znano je, da napojen ali impregniran les dokaj več let ostane v zemlji nespremenjen, nego navadni lesovi. Po poskusih katere so napravile železnice s svojimi pragovi (*Schweller*), trajajo različni lesovi, napojeni z nastopnimi namakami.

hrast s cinkovim kloridom napojen	do 25 let,
borovec s " " "	" 22 "
bukev " " napojena	" 15 "
Hrast " kreosotom napojen	" 19 "
bukev " " napojena	" 18 "
borovec z bakrenim vitrijolom napojen	" 16 "
smreka " " napojena	" 9-5 let.

Ako ni les napojen, traja v zemlji:

hrast k večjemu	12—13 let,
borovec k " "	10—11 "
bukev " " "	4—5 "
smereka k " "	4—5 "

Iz debla — tiskan časnik. Koliko časa treba, da naredimo iz debla tiskan časnik? Na to odgovarja lastnik nekega ameriškega lista tako le: Tri ure časa se potrebuje, da drevo posekamo, razkoljemo in v papirnico pripeljemo. V papirnici zmeljejo les v 12 urah v papirno maso, iz katere narede v teku 5 ur dovršen papir. Predno pride papir v tiskarno, preteče $1\frac{1}{2}$ ure in pol ure še mine, da začno nanj tiskati. V 10 minutah je potem list dotiskan. Odkar je torej drevo še stalo in rastlo, preteklo je samo 22 ur in 10 minut, da je iz njega nastal tiskan časnik.